

Stseen "Savoy ballist".

FOTO HARRI ROSPU

Konservatiivsus kaunis kleidis

KADRI ROOD

TÜ semiootika ja kultuuriteooria magistrant

Estonias mängitakse taas Pál Ábráhami operetti "Savoy ball", lavastajaks ja arranžeerijaks **Mart Sander**. Seda lugu on Eestis varem lavastatud mitmel korral: Estonias kohe opereti valmimisele järgnenud hooajal 1933/34 (lavastaja **Agu Lüüdik**), seejärel sealsamas 1981/82 (lavastaja **Ago-Endrik Kerge**) ning Vanemuises 2008/09 (lavastaja **Georg Malvius**). 1985. aastal valmis sellest samuti Ago-Endrik Kerge lavastatud film, mis sai populaarseks kogu Nõukogude Liidus.

"Savoy balli" sisu on operetile omaselt kerge ja lihtsakoeline: kõrgklassi kuuluv värske abielunaine kahtlustab oma meest truudusetuses ning otsustab kättemaksuks samaga vastata. Kokkusattumused, valed, juhused ja suhted põimuvad iga-aastaselt heategevuslikul Savoy ballil, mida tuntakse vabameelsuse, seikluste ja kerglaste suhete paigana. Lõpuks arusaamatused loomulikult lahenevad ning kõik armastajapaarid jäävad või saavad kokku. Opereti sünniajal Weimari vabariigis oli naistegelaste otsustavus ja kindlameelsus meeste tegevusele reageerimisel pigem moodne ja vabameelne, tänapäevaks sellest aga palju

järele jäänud pole ning tegu on pigem tavapärase stereotüüpidele toetuva (abielu)suhetekomöödiaga. Tegevusaeg oli Sanderi lavastuses nihutatud Teise maailmasõja eelõhtusse, kuid see ei andnud midagi juurde, kuivõrd ühiskondlikud pained algse teose sisus kuidagi ei kajastunud ja neid polnud sinna ka koos tegevusaja muutmisega sisse toodud. Poleks ilmselt mõtetki olnud, sest operett jääb ju ikka operetiks ning mingite tumedate allhoovuste sissetoomine sellesse oleks mõjunud pigem naeruväärselt.

Nähtud koosseisus kehastas värsket abielunaisi Madeleine de Faublas'd **Janne Ševtšenko**, tema abikaasat markii de Faublas'd **Aare Saal**, Madeleine'i Ameerikast saabunud noort sugulast ja varjunime all tegutsevat heliloojat Daisy Darlingtoni **Maris Liloson**, markii sõpra ja Türgi saatkonna atašeed Mustafa Beid **Urmas Põldma** ning võrgutajast tantsijannat Tangolit **Merle Palmiste**. Väga suur osa mõlema koosseisu näitlejatest-lauljatest on Estonias külalistena. Kuna nii eelmisest Estonia lavastusest kui ka filmist on publikule meelde jäänud tugevad osatäitmised (enim mainitakse Jüri Krjukovit Mustafa rollis), on seekordsel

koosseisul seisnud ees üsna raske ülesanne. Aga kuna mina oma nooruse tõttu varasemate kuulsate ja publikule meelde jäänud osatäitmisega vaid salvestuste kaudu tutvuda sain, siis need minu hinnangut ei mõjutanud.

Lavastaja Mart Sanderi sõnul oli seekord püütud saavutada autentsemat 1930ndate aastate atmosfääri kui eelmises Estonia lavastuses, kus sellest tema hinnangul puudu jäi. Sander on ka lavastuse kujundaja ja kostüümikunstnik ning samuti kirjutas ta teosele uue libreto ja kohandas muusikaseadet vastavalt osatäitjate eripärale. Autentsusepüüdlus paistab lavakujundusest ja kostüümidest tõesti välja, eriti noorpaari villa *art déco*'likus sisustuses. Pilku püüdsid mõned nägusad detailid, nagu suur minimalistlik kell seinal, mis erinevates vaadustes ka erinevat aega näitas, ning värviliselt valgustatud sambad ballisaalis. Kostüümid andsid edasi 1930ndate aastate elegantsi koos uute vabameelsemate tuultega moemaailmas. Siiski ei tundunud lavastuslik eripära filmi ja Estonia eelmise versiooniga võrreldes nii suur – kõik kolm on tegelikult väga klassikalise lahendusega ning selles mõttes polnud Mart Sanderi versioonil peale täpsema ajastutunnetuse tegelikult midagi oluliselt erinevat pakkuda. Ka püüdnud teost humoorikamaks teha ei andnud minu meelest midagi juurde, sest naljad piirdusid peamiselt mitte just uudsusega hiilgava teravmeelitemisega meeste ja naiste suhete teemal ning sõnapoolte ümberpööramisega liitsõnadades türklase Mustafa kõneviisi eripärana. “Seltskonna” pööramine “konnaseltsiks” ei tundunud just kõige väljapeetuma huumori näitena.

Osatäitjad paistsid olevat valitud eelkõige tüpaaži järgi ning selles mõttes sobisid oma rollidesse väga hästi, eriti Janne Ševtšenko ja Maris Liloson, kuid ka Urmas Pöldma Mustafa osas. Veidi häiris aga osatäitjate vokaalsete võimete erinevus: Janne Ševtšenko koolitatud hääl kandis hästi, kuid Merle Palmiste kippus veidi orkestri varju jääma.

Vaatasin võrdluseks videolõiku

“Savoy balli” eelmise aasta lavastusest Berliini Koomilises operis ning see paistis silma üsna teistsuguse lähenemise poolest. Loobutud oli autentsusepüüdest ja klassikalistest lahendustest ning mindud rahulikult kaasa opereti kerglase süžeelega. Rõhku oli pandud koreograafiale, tantsunumbrid olid ekstravagantsed ja osalisterohked. Estonia lavastuses koreograafial nii olulist osa ei olnud ja tantsunumbrid olid vaid illustratiivsed nagu kergemates lavateostes ikka. Berliini versioonis olid väga erinevad ka kostüümid ja näitlemine, pigem oli tegu sädeleva, veidi siivutu ja paroodiamaigulise eklektika kui traditsioonilise operetilavastusega. Samas paistis aga olevat rõhku pandud osatäitjate vokaalsetele võimetele ja mitte niivõrd nende füüsilisele sobivusele rolli, mis korraga nii lisas kaalu muusikalisele poolele kui ka võimendas üldist paroodilist muljet.

Erinevalt Berliini lavastusest on kõik Eestis etendunud versioonid “Savoy ballist” olnud väga klassikalise lavastusliku lahendusega ning mingeid julgeid eksperimente pole tehtud. Nii lavastajad kui ka osatäitjad ei väsi intervjuudes rõhutamast opereti kui žanri kergest olemust ning ühtlasi ka oma versiooni meelelahutuslikkust. Operetti võrreldakse šampanjaga ning räägitakse särast ja glamuurist. On vist paratamatu, et publiku enamik jääb ikka ja alati eelistama kergest meelelahutust sügavmõttelisematele teostele, kuid tekib siiski põhimõtteline küsimus, kas on vaja lavastada ikka ja jälle (peaaegu) sama asja, millega ei öelda midagi uut ega hakata peale midagi originaalset? Pidamata suuremat lugu kontseptsioonist “meelelahutus meelelahutuse pärast”, vaataksin selliseid kergemaid teoseid vähemasti uues vormis (*à la* Berliini variant), kus võib näha mängu žanri konventsioonidega ja isegi kergest eneseparoodiat või teadlikku mängimist omaenese tühisusega. Selle eelistuse jagajaid väga palju siiski ei paista olevat, kuna “Savoy ball” tõi saali täis ja piletid on veel mitmeks järgmisekski etenduseks välja müüdnud.